ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՃԸ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

ԹՈՐՈՍՅԱՆ Կ.Ա.

Տնտեսական ***աճի*** և ***զարգացման*** վերաբերյալ տնտեսագիտության մեջ նկատելի են տարբեր, բայց ոչ իրարամերժ մոտեցումներ: Տնտեսագետների մի մասն այդ հասկացությունները դիտարկում է միասին, մյուսը՝ առանձին-առանձին, երրորդը՝ քննարկում է աճն առանց զարգացման, չորրորդը՝ զարգացումն առանց աճի: Իրականում դրանք միմյանց հետ փոխադարձ և անմիջական կապ ունեն, թեև հարաբերականորեն առանձնացված են[1]:

Ազգային տնտեսությունը ժամանակավորապես կարող է աճել առանց կենսամակարդակի զարգացման: Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ նման բան տեղի կունենա այն դեպքում, երբ աճած բարիքները տարբեր պատճառներով չեն հասնում արտադրողներին և չեն ծառայում ամբողջ ազգի պահանջներին: Այդ բանը արդեն իսկ նկատելի է գրականության մեջ տնտեսական աճի և դրա զարգացման մակարդակների բնորոշումներից: Տնտեսական աճը որոշվում է այն գործակցով, որը ցույց է տալիս ընթացիկ և անցած տարում արտադրված բարիքների հարաբերակցությունը: Մինչդեռ, տնտեսական զարգացումը ենթադրում է նաև այլ գործոններ, հատկապես բնակչության աճող պահանջների անմիջական բավարարում և ազգային տնտեսության ընդլայնված վերարտադրության կազմակերպում: Առաջին դեպքում գործ ունենք ***բնակչության մեկ շնչին ընկնող*** հասարակական ամբողջական արդյունքի (ՀԱԱ), համախառն ներքին արդյունքի (ՀՆԱ), ազգային եկամտի (ԱԵ), ազգային հարստության (ԱՀ) և այլ տնտեսական գործոնների տարեկան վերելքի հետ: Երկրորդ դեպքում՝ նաև հոգևոր բարիքների, արտադրողական ուժերի և արտադրողական հարաբերությունների, բնակչության սոցիալ-

---

[1] Տե՛ս Экономическая теория: Учебник В. И. Видяпина и др. Основы экономической теории. Курс лекций, 2-е идз. под общ. ред. А.А. Кочеткова, М., 2004, с. 360-382, Տնտեսագիտության տեսություն (ուսումմնական ձեռնարկ), խմբ.՝ Գ.Ե. Կիրակոսյանի և Ի.Ե. Խլղաթյանի, Ե., 2009, 546-596, **Самуэльсон П.** Экономика, т. II, М., 1992, с. 315-344:

տնտեսական և սոցիալ-քաղաքական վիճակի, ամբողջ քաղաքակրթության առաջընթացի հետ:

Տնտեսական աճը և տնտեսական զարգացումը միաժամանակ կապված են նյութական և հոգևոր բարիքների արտադրության էքստենսիվ և ինտենսիվ տեմպերի, առավել ևս աշխատանքի արտադրողականության արդյունավետ բարձրացման հետ: Այստեղ կարևոր է նկատի ունենալ, այն հանգամանքը, որ անկախ բարիքների ստեղծման ոլորտից և ճյուղից՝ արտադրողական ուժերը կարող են իրենց սահմանային օգտակարությամբ արդյունավետ գործել, եթե արտադրության էքստենսիվ և ինտենսիվ կողմերի միջև գոյություն ունենա օպտիմալ, ***փասպացի*** տնտեսական աճ՝ ի տարբերություն ***պոտենցիալ*** տնտեսական աճի:

Տնտեսական աճը և տնտեսության զարգացումը, գտնվելով փոխադարձ կապի մեջ, խարսխված են մեկ հիմնական բնատնտեսական հակասության վրա: Դա այն համընդհանուր հակասությունն է, որը դրսևորվում է ***արտադրության համար անհրաժեշտ ռեսուրսների սահմանափակության և հասարակական անսահմանափակ սպառման միջև:*** Դա այնպիսի հարաճուն բնույթ ունեցող հակասություն է, որը վերջնական (ավարտուն) լուծում չունի և անխուսափելիորեն տանում է երկրագնդի «կեղեքման»՝ հանուն մարդկանց զանգվածների անսահմանափակորեն աճող սպառման պահանջների բավարարման: Տեղին է նշել, որ սպառման շահերը վերջնականապես կմարեն այն ժամանակ, երբ ***Երկիր*** կոչվող համընդհանուր «մայրը» արտադրողական ուժերի գերզարգացման և սպառման շահերի գերբավարարման պատճառով կմխրճվի տիեզերական պայթյունաձև վիճակի՝ կոլապսի մեջ:

Տնտեսագիտությանը հայտնի են ***տնտեսական աճի*** երկու հիմնական մեկնաբանություններ: ***Նախ,*** որպես ազգային տնտեսության բնութագրման հանրագումար, տնտեսական աճը, ըստ էության, արտացոլում է ոչ թե աճը, այլ զարգացման մակարդակը, քանզի անմիջապես կապված է ՀՆԱ-ի և ԱՀ-ի աճի հետ, ապա՝ որպես բնակչության մեկ շնչին ընկնող չափաբաժնի որոշիչ: ***Երկրորդ,*** անմիջական կապի մեջ լինելով ***ազգային արտադրության հետ*** և արտացոլելով դրա առաջնային դերը

բնակչության աճի համեմատությամբ՝ այն առավել սերտորեն է կապված քաղաքակրթության զարգացմանը[2]:

Հասարակական շահերի տեսակետից, տնտեսական աճի և զարգացման հիմնախնդրին անդրադառնալիս անհրաժեշտ է նկատի ունենալ դրանց ***նորմատիվ և պոզիտիվ կողմերը:***

Նորմատիվ կողմը ենթադրում է այն նվաճումները, որոնք համապատասխանում են հասարակության զարգացմանը, և որոնց հասնելը ցանկալի է: Տնտեսության զարգացման այդ կողմը նմանվում է սոցիալիզմի պայմաններում գործող հեռանկարային պլանավորմանը, որը ԽՍՀՄ-ում համարվում էր ժողովրդական տնտեսության սկզբնական օղակների «կյանքի» օրենք և բաժանվելով ընթացիկ պլանների, դառնում էր կատարման համար ճակատագրական պարտավորություն: Նման պարտավորություն չկատարողները տարբեր ձևերով դուրս էին մղվում արտադրության ոլորտից: Այդ փաստը, մի կողմից, արտադրությունը զրկում էր փորձված, բանիմաց աշխատուժից, մյուս կողմից՝ լրացնում սոցիալիզմին քաղաքականապես հարմարված այն մարդկանց բանակը, որ ձևավորվել էր տնտեսական պետական քաղաքականությանը ուժ տալու, բռնություններ-ը հիմնավորելու, քաղաքական տարակարծությունները վերացնելու մենատիրական նպատակներով:

Մասնավոր սեփականության և շուկայական հարաբերությունների պայմաններում տնտեսության աճով և զարգացման խնդիրներով զբաղվում են ձեռնարկատերերը, տնայնագործները, նաև քաղաքական իշխանությունը, որը ձգտում է կարգավորել շուկայական հարաբերություններում ընդգրկված վերոհիշյալ, ինչպես և այլ հասարակական շերտերի անհատների ու հանրությունների լայնաչափ փոխհարաբերությունները:

Քաոսային, ոչ բավարար գիտական մոտեցումը նկատելի է, եթե տնտեսական առաջընթացը դիտենք ***պոզիտիվ (դրական)*** տեսանկյունից: Մինչդեռ տնտեսական աճի և դրա զարգացման ***պոզիտիվ*** մոտեցումը ենթադրում է ձեռնարկատերերի և տնայնագործների գործունեության սթափ վերլուծություն: Այդ գործունեության նպատակը ոչ միայն ***շահույթ ստանալն է***, այլև դրա ավելացումը: Վերջինս պատճառ է դառնում արտադրության շրջանակներն անընդհատ աճի՝ լրացուցիչ կապիտալ ներդրումների միջոցով կազմակերպելով ընդլայնված վերարտադրություն:

---

[2] Տե՛ս **Самуэльсон П.** Экономика, т. I, М., 1992, с. 179-197.

Նման վերարտադրությունն է հնարավոր դարձնում բարելավելու ապրանքների և ծառայությունների որակը, ավելացնելու դրանց քանակը, խորացնելու աշխատողների մասնագիտացումը և աշխատանքի կոոպերացումը, մշակելու և ներդնելու աշխատանքի կազմակերպման առաջավոր մեթոդներ, նոր տեխնոլոգիաներ և այլն:

Տնտեսական աճը չի կարող հասարակության լիարժեք զարգացում ապահովել առանց սոցիալական խնդիրների լուծման: Այստեղ առաջնային նշանակություն ունեն բնակչության նյութական պահանջների բավարարումը, անձի զարգացման համար **ազատ ժամանակի** ավելացումը և հոգևոր պահանջների հագեցումը, լրացուցիչ կապիտալ ներդրումների ավելացումը, սոցիալական ինֆրաստրուկտուրայի վերելքը, մարդկանց կյանքի, աշխատանքի անվտանգության, երկրի պաշտպանության ապահովումը, լրիվ զբաղվածության իրականացումը բնակչության աճի պայմաններում[3]:

Տնտեսության լավագույնս զարգանալու՝ նշված բաղադրիչների արդյունավետությունը կբարձրանա միայն այն ժամանակ, երբ բարիքների արտադրությունը կզարգանա համաչափ կերպով և համամասնորեն: Այլ դեպքում, օրինակ, որևէ մենաշնորհ կազմակերպության, բաժնետիրական ընկերության, միավորված տնայնագործների ժամանակավոր թռիչքաձև առաջընթացը զարգացմանն օգուտ բերելու փոխարեն խոչընդոտներ կհարուցի՝ վերածվելով իր նպատակի հակադրությանը:

Օպտիմալ զարգացումն ամբողջապես տեղի է ունենում մի շարք գործոնների օգնությամբ, որոնք որոշիչ նշանակություն ունեն արտադրության ***արդյունավետության, արտադրանքի որակի և փաստացի ծավալի ավելացման,*** աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման համար: Այդ տեսանկյունից տնտեսագիտությունը, ըստ ազդեցության եղանակի, արտադրության գործոնները տրոհում է ուղղակի և անուղղակի խմբերի: Կարծում ենք՝ համախառն արտադրության և առաջարկի ուղղակի ազդեցության գործոններից են՝ 1. Բարձրորակ և համապատասխան քանակի աշխատուժը, 2. Կատարելագործված և բարձր արտադրողականության հիմնական կապիտալը, 3. Արտադրության կատարելագործված տեխնոլոգիաները, 4. Արտադրության գործընթաց ներգրավված բնական ռեսուրսների

[3] Տե՛ս **Կ. Մարքս.** Капитал. Критика политической экономии, т. I, М., 1973, с. 529-539.

օպտիմալ քանակը և բարձր որակը, 5. Մենեջերական (արտադրության կառավարման և ուղղորդման) որակյալ ունակությունը:

Անուղղակի ազդեցության գործոնները վերաբերում են առաջարկի, պահանջարկի և բաշխման հարաբերություններին: Հատկապես դրանց թվին են պատկանում՝ 1. Շուկաների մենաշնորհի աստիճանի իջեցումը, 2. արտադրական ռեսուրսների գների իջեցումը, 3. Շահութահարկի ամենաբարենպաստ չափի սահմանումը, 4. Վարկավորման հնարավորությունների ընդլայնումը: Եթե սույն գործոնները դադարեն կատարել իրենց գործառույթը, ապա տեղի կունենա ազգային տնտեսության զարգացման տեմպերի անխուսափելի հետաճ, որի տևականությունը հասարակությանը կսպառնա հայտնվելու աղետալի իրավիճակի մեջ:

Տնտեսական աճը հավասարակշռված է համարվում, երբ բնակչության ***աճող պահանջների բավարարումը և ազգային հարստության կուտակումը*** ժամանակի յուրաքանչյուր պարբերությունում տեղի են ունենում կայուն տեմպերով, երբ միաժամանակ պահանջարկը և առաջարկը հիմնականում հավասարակշռված վերելք են ապրում: Դա ազգային տնտեսության այնպիսի վիճակ է, երբ ապրանքների գները կայուն ձևով են արտացոլում դրանց արժեքը, մակրոտնտեսական ցուցանիշներն աճում են առաջընթաց ուղեգծով, առանց որևէ շեղումի կամ լուրջ խափանումների[4]:

Չնայած տնտեսության հավասարակշռված աճին և զարգացման վերընթացին, այն անհրաժեշտորեն ընկնում է շրջափուլային (ցիկլային) վիճակի մեջ: Այստեղ նկատի ունենանք, որ դա այնպիսի օրինաչափ երևույթ է, որը ենթադրում է ազգային տնտեսության աճ և անկման հաջորդականություն, և որը ցույց է տալիս, որ արդյունավետ զարգացման համար կարևոր նշանակություն ունի տնտեսության անկման հետագիծը իր դինամիկ զարգացման հետագծին մոտեցնելու իրողությունը: Այդ հետագծերը մակրոտնտեսագիտությունն ուսումնասիրում է դրանց հատուկ՝ ***կայուն և անկայուն*** տեսակներով: Առաջինն այն հավասարակշռված հետագիծն է, որն այս կամ այն ներքին (թաքուն) կամ արտաքին (բաց) գործոնի հակազդեցության պատճառով շեղվելիս հնարավորություն ունի անմիջապես վերադառնալու նախկին հետագծին: Երկրորդ՝ անկայուն հետագիծը պայմանավորված է նախ ***շուկայական տնտեսության*** այն առանձնահատկություններով, որոնք գործում են հնարավոր հավասարակշռութ-

[4] Տե՛ս **Гэлбрейт Дж.** Экономическая теория и цели общества, М., 1976:

յունը վերականգնելու օգտին, այնուհետև տնտեսության այն ներքին հարմարվողական մեխանիզմներով, որոնք հավասարակշռության խախտումից հետո գործում են դրա վերականգնման օգտին: Ի դեպ, անկայուն հետագիծն ուղղելու գործում մեծ է ազգային պետության տնտեսական քաղաքականության դերը:

Տնտեսական աճի և զարգացման վերաբերյալ գոյություն ունեն ամբողջական տեսություններ: Դրանց մեջ առավել ուշադրության են արժանի Կ. Մարքսի՝ ***հասարակարգային*** և Ու. Ռոսթոուի՝ ***ժամանակագործոնային*** տեսությունները:

Մարքսյան տեսությունը հիմնված է ժամանակադասակարգային գործոնների, արտադրողական ուժերի և հարաբերությունների, հավելյալ արժեքի արտադրության և դրա անփոխհատույց յուրացման վրա: Այստեղ իշխում է մոտեցման հասարակարգային մեթոդը, որի համաձայն, զարգացումը տեղի է ունենում արտադրական հարաբերությունների և արտադրողական ուժերի միջև գոյություն ունեցող հակասությունների լուծման միջոցով, որից անբաժան են ստրուկների, ճորտ գյուղացիների տարատեսակ ըմբոստությունները և այդ ամենը «պսակող»՝ բանվոր դասակարգի քաղաքական հեղափոխական շարժումները: Հենց այս նպատակով էլ մարքսիստները գործ ունեն ***դասակարգեր*** կոչվող և հակամարտ դիրքերում գտնվող սուբյեկտների հետ, մի կողմից՝ կապիտալիստներ, և մյուս կողմից, վարձու բանվորներ, գյուղացիներ:

Հակառակ մարքսիստների, Ու. Ռոսթոուն տնտեսական աստիճանական զարգացումը դնում է բարեշրջական հիմքի վրա և ոչ թե հեղափոխական: Նա զարգացման հիմքում տեսնում է երեք խոշոր փոխադարձորեն պայմանավորված գործոններ՝ ***տեխնիկայի զարգացում, ակտիվ, ռացիոնալ գործարարություն և սպառման մակարդակ***: Ելնելով դրանց որակական հատկանիշներից, Ու. Ռոսթոուն առանձնացնում է տնտեսական զարգացման հինգ աստիճաններ՝

1. ***Ավանդական կամ դասային*** (բայց ոչ դասակարգային), որտեղ իշխում է բնատնտեսությունն առանց կապիտալի նկատելի կուտակման, գիտության և տեխնիկայի (ԳՏ) վերելքի, բնակչության աճի բարձր տեմպերի, որը հանգեցնում է վերջինիս քանակի և եկամտի մակարդակի աստիճանական կայունացման:

2. ***Թափ առնելու պայմանների ստեղծում***, որն արտացոլվում է տնտեսական արդյունավետության աստիճանական աճով՝ կապված համապատասխան գործոնների զարգացման հետ:

3. ***Թափի ավելացում***, որի առանձնահատկությունը դրսևորվում է ԳՏ-ի նվաճումների ներդրման և սովորույթների վերանայման անմիջական կապի մեջ:

4. ***Հասունացման փուլի թևակոխում***, որին հատուկ է տնտեսական աճը՝ արտադրության տեմպերի առաջանցումը բնակչության աճի տեմպերից:

5. ***Հասարակության բարձր զանգվածային սպառում***: Այս աստիճանում արտադրական ռեսուրսների սահմանափակության հիմնահարցը վերանում է: Հակառակ դրան, կարևորվում են սպառման և բնապահպանական հիմնախնդիրները, աճում են երկարաժամկետ ծառայության ապրանքների արտադրությունը և ծառայությունների ծավալը:

Նման տեսակետները կապված են հասարակական արտադրության զարգացման ոչ միայն էքստենսիվ և ինտենսիվ տեսակների, այլ նաև դրա ***անկումային պարզ և ընդլայնված*** մակարդակների հետ: Արդի փուլում, առանց վերջիններիս ուսումնասիրության և ընդլայնված վերարտադրության կազմակերպման, անհնար է բավարարել բնակչության աճող պահանջները և ապահովել քաղաքակրթության առաջընթացը[5]:

Յուրաքանչյուր երկրի, ազգի տնտեսության աճի և առևտրաարդյունաբերական ճգնաժամերի հետազոտությունը, որն օգնում է բացահայտելու համապատասխան տնտեսության դինամիկան (շարժունակությունը), պատկանում է հույժ վիճելի հիմնախնդիրների շարքին: Այդ ուղղությամբ բանավեճն առկա է առաջին հերթին տնտեսագետների երեք հիմնական խմբերի միջև: Առաջին խմբին են պատկանում այն տնտեսագետները, որոնց կարծիքով, ճգնաժամային շրջափուլերը տնտեսական ցնցում առաջացնող պատահական ազդակների արդյունք են: Ըստ երկրորդ խմբի, արդյունաբերական շրջափուլը իրական աշխարհին հատուկ ընդհանրական և կրկնվող երևույթ է: Առհասարակ, շրջափուլը այս կամ այն կոնկրետ օբյեկտների փոխազդեցության հակադրությունն է: Նշանակում է՝ գործ ունենք հակադրությունների միասնությանը ներհատուկ հակասության հետ, որը պատճառ է դառնում նոր որակի և քանակի տնտեսա-

[5] Առավել մանրակրկիտ տե՛ս **Торосян К.А.** Теория оптимальной цивилизации, Е., 2002:

կան հարաբերությունների ձևավորման՝ հանուն հաջորդ շրջափուլի առաջացման և այսպես շարունակ:

Երրորդ խումբը սկզբունքորեն չի ընդունում տնտեսության շրջափուլային զարգացումը: Այդպես են մտածում արմատական մարքսիստները, որոնց կարծիքով, անդասակարգ հասարակությունը զարգանում է առանց ճգնաժամերի:

Շրջափուլային զարգացման հիմնախնդիրը հետաքրքրել է դեռևս հույն փիլիսոփաներին, Արևելքի դասականներին դեռ մ.թ.ա. հարյուրամյակների խորքում, սակայն տնտեսագետներն իրենց առարկայի մասին տեսական մակարդակով խոսել են միայն XIX դ. սկզբներից: Նրանց թվում՝ Թ. Մալթուս, Ժ. Սիսմոնդի, Ա. Սմիթ, Դ. Ռիկարդո, Ա. Մարշալ և ուրիշներ:

Արժեքի աշխատանքային տեսության դասականների շարքում արդյունաբերական շրջափուլերի ամենաուշագրավ և գիտականորեն համոզիչ հետազոտությունը, անտարակույս, պատկանում է Կ. Մարքսին: Ըստ նրա, յուրաքանչյուր շրջափուլ բաղկացած է հետևյալ փուլերից՝ ***ճգնաժամ-կանգառում-աշխուժացում-վերելք-ճգնաժամ***, որն էլ տնտեսագետներն անվանում են արդյունաբերական շրջափուլ:

Կ. Մարքսը հավելյալ արժեքի արտադրությունը և յուրացումը դրեց դասակարգային քաղաքական հիմքի վրա և ստեղծեց այնպիսի աշխարհայացք, որը փոխում էր անգամ պատճառի ու հետևանքի տեղերը: Այս տեսությունը ուղեցույց համարվեց և դրդապատճառ դարձավ այնպիսի հասարակարգի կառուցման, ինչպիսին էր քաղաքական տոտալիտարիզմով և մարտնչող աթեիզմով բնութագրվող տառապող խորհրդային տիպի սոցիալիզմը, որ XX դ. 70-80-ական թվականներին մխրճվելով արտաքուստ զարգացած արտադրահարաբերությունների, իրականում դրանք քայքայող խոր հակասությունների մեջ, սպառեց «առաջատար» աշխարհայացքի պահանջներին համապատասխանող իր ծագումնաբանական կենսունակությունը և ավերվեց ներքին ճգնաժամի և ոչ թե այն անտեսող աշխարհայացքի պատճառով՝ դիմելով ինքնաբացասման:

Արդի տնտեսագիտությանը հայտնի են բազմաթիվ շրջափուլեր, որոնք, մի կողմից, լուրջ վնասներ են հասցրել սոցիալ-տնտեսական առաջընթացին, մյուս կողմից՝ դարձել դրա բարելավման գործոնը: Շրջափուլերի այդ բազմության մեջ հիմնականում նշվում են թվով վեցը, իսկ դրանց շարքում առավելագույնը՝ չորսը:

Տնտեսության ամենաքայքայիչ ճգնաժամերը տեղի են ունեցել 1920-1921, 1929-1933, 1937-1938 թթ.: 1929-1933 թթ. ճգնաժամն իր ավերիչ բնույթի պատճառով կոչվեց «մեծ լճացում»: Իսկ 1980-1990թթ. ԽՍՀՄ-ում, տեղի ունեցած ճգնաժամը, փաստորեն այդ կարծեցյալ անպարտելի քաղաքական-տնտեսական համակարգի փլուզման պատճառ դարձավ:

Ճգնաժամերին հատուկ են տնտեսության ***ստագնացիան*** (լճացում, դեպրեսիոն բնույթի զարգացում) և ***ստագֆլյացիան*** (կանգառում, արժեզրկում). սա տնտեսության այնպիսի վիճակ է, որի պայմաններում արտադրությունը կանգ է առնում, իսկ արժեզրկումը շարունակվում է: Դա կատարվում է այն պատճառով, որ, մի կողմից, ավելանում է գործազուրկների թիվը, մյուս կողմից՝ իջնում են ապրանքների, ծառայությունների, սպասարկումների գները:

Այսօր ճգնաժամի մեջ ընկնող ազգային տնտեսություններին հատուկ է ոչ թե ինֆլյացիան (արժեզրկումը), այլ ***ստագֆլյացիան:*** Այս պարագայում հսկա մենաշնորհների և պետության միջամտությամբ գների անկման փոխարեն տեղի է ունենում դրանց պահպանում, անգամ արժեզրկված փողերի՝ մինչև նախկին վիճակի վերականգնում (ռեվալորիզացիա կամ ռեվալվացիա):

Ներկայումս ճգնաժամի շրջափուլերի միասնական տեսություն չկա: Ուսումնասիրողները ելնում են էքզոգեն (արտաքին), էնդոգեն (ներքին) և էկլեկտիկ (համատեղված) գործոնային, ազդակային, պատճառահետևանքային կապերից: Տնտեսության շրջափուլային զարգացման հիմնախնդրի վերաբերյալ միասնական կարծիքի բացակայության մասին են վկայում գոյություն ունեցող հետևյալ տեսությունները՝ արտաքին գործոնների, զուտ մոնետար, գերկուտակման, թերսպառման, մարքսիստական, հոգեբանական, և վերջապես, նոր-դասական ու նորքեյնսական:

РОСТ И РАЗВИТИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

ТОРОСЯН К.А.

Резюме

С формированием и развитием национальных экономик возникла необходимость в исследовании и познании таких экономических категорий,

каковыми являются «рост и развитие». В силу сказанного на первый план следует выдвинуть также совокупный общественный продукт (СОП), национальный доход (НД), национальное богатство (НБ) и иные, соответствующие перечисленным, категории. Не менее важное значение имеют нормативные и позитивные стороны производительности и эффективности товарного производства при учете роста национального дохода и накопления воспроизводимой части национального богатства, поскольку они нацелены на удовлетворение растущих потребностей народов тех или иных стран. Симптоматично, что развитие производства сопровождается неминуемыми экономическими кризисами с их "промышленными циклами", характеризующимися снижением уровня производства и, как следствие, жизненного уровня народа.

GROWTH AND DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMY

K. TOROSYAN

Abstract

With the formation and development of nations and national economics arose the need to explore and understand such economic categories as “growth and development”. For this purpose the cumulative social product, national income, national wealth and other relevant categories including the normative and positive aspects of productivity and efficiency of commodity production are put forward, taking into account the growth of national income and the accumulation of a reproducible part of national wealth with the aim of meeting the growing needs of the people of the concerned countries. The “industrial cycles” (crisis) with their stages also found their reflection.